

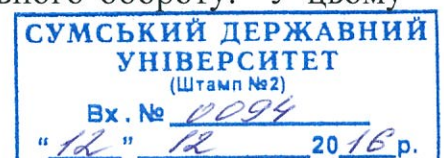
До спеціалізованої вченої ради Д 55.051.06
Сумського державного університету,
вул. Петропавлівська, 57, м. Суми, 40000

ВІДГУК
ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА
на дисертаційну роботу Савицької Оксани Іванівни
«Розвиток фінансової політики з урахуванням особливостей
формування зовнішньоторговельного обороту регіонів країни»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук
за спеціальністю 08.00.08 – Гроші, фінанси і кредит

АКТУАЛЬНІСТЬ ТЕМИ ДИСЕРТАЦІЇ

Складність розробки і реалізації фінансової політики на сьогоднішній день зумовлена бюджетними, митними і податковими чинниками й необхідністю їх узгодження і врівноваження. Розпочаті в Україні процеси децентралізації вимагають врахування ще одного важливого аспекту фінансової політики – регіонального, адже сформованість і розбудова фінансового потенціалу регіонів створює підґрунтя для самодостатності територіальних громад, зниження тиску на державний бюджет та рівномірного економічного розвитку. В умовах розвинених торговельних та інших зовнішньоекономічних зв'язків, а також вільного руху капіталу та ресурсів розробка і реалізація фінансової політики не може відбуватися без належного оцінювання експортної відкритості та імпортової залежності країни в цілому та її регіонів.

На жаль, в Україні за роки незалежності не було сформовано ефективного механізму здійснення фінансової політики, яка б спиралася на розвиток фінансового потенціалу регіонів, який, у свою чергу, значною мірою формується під впливом зовнішньоторговельного обороту. У цьому

аспекті особливої значущості набуває удосконалення теоретичних та науково-методичних підходів щодо розвитку фінансової політики з урахуванням особливостей формування зовнішньоторговельного обороту регіонів країни.

СТУПІНЬ ОБҐРУНТОВАНOSTІ ТА ДОСТОВІРНOSTІ ПОЛОЖЕНЬ, ВИСНОВКІВ І РЕКОМЕНДАЦІЙ, СФОРМУЛЬОВАНИХ У ДИСЕРТАЦІЇ

Аналіз та детальне опрацювання тексту роботи, наведених статистичних даних і розрахунків дає можливість зробити висновок, що наукові положення та висновки достатньою мірою обґрунтовані і достовірні. Цього вдалося досягти завдяки всебічному аналізу фундаментальних положень економічної теорії, регулювання експортно-імпоротної діяльності, теорії державних і місцевих фінансів, державного фінансового менеджменту.

Аналітична частина дисертації спирається на законодавчі та нормативно-правові акти з питань фінансової політики, а також аналітичні огляди та звітні дані Державної служби статистики України, Головного управління статистики у Сумській області, Міністерства фінансів України, Міністерства економічного розвитку і торгівлі, Державної казначейської служби, Національного банку України, Сумської обласної державної адміністрації.

Дотримано вимог спеціальності 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Поставлені завдання здобувач виконував коректно, виважено застосовуючи необхідні теоретичні й емпіричні, загальнонаукові і спеціальні методи, з-поміж яких відзначимо, зокрема, наукову абстракцію, системно-структурний аналіз, логічне узагальнення та групування, порівняльний та статистичний аналіз, а також економіко-математичні методи, які були використані зокрема для оцінювання впливу соціально-економічних факторів на формування зовнішньоторговельного обороту регіону.

Обґрунтованість результатів наукового дослідження підтверджується наступним: пропозиції щодо визначення рівня фінансового потенціалу регіону, що дозволяє оцінити його фінансовий стан на конкретний момент часу з урахуванням особливостей розвитку конкретних галузей виробництва на даній території, включені до звіту за темою «Реформування фінансової системи України в умовах євроінтеграційних процесів» (номер державної реєстрації 0109U006782); щодо процедури оцінки впливу соціально-економічних показників на зовнішньоторговельний оборот з використанням результатів кореляційного аналізу оцінки тісноти взаємозв'язку факторів впливу – за темою «Моделювання ефективності фінансово-господарської діяльності виробничих підприємств України в умовах обмеженості ресурсів» (номер державної реєстрації 0114U003801).

НАУКОВА НОВИЗНА РЕЗУЛЬТАТІВ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Найбільш вагомими результатами дослідження, які мають наукову новизну, вважаємо наступні положення.

У дисертації вперше запропоновано науково-методичний підхід щодо визначення впливу соціально-економічних факторів на складові зовнішньоторговельного обороту регіону, що ґрунтується на встановленні причинно-наслідкових зв'язків між експортно-імпортною активністю з кількісними та якісними чинниками різних рівнів прояву, проведенні ідентифікації імпульсних відгуків на можливі шоки і визначенні їх значущості (стор. 118-128). Даний підхід дає можливість враховувати при формуванні та реалізації фінансової політики зміни у фінансовому потенціалі регіонів країни.

Позитивної оцінки заслуговує удосконалення науково-методичних засад оцінювання рівня фінансового потенціалу регіону на основі інтегрального показника, що побудований на основі дворівневої системи відбору релевантних показників та всебічно враховує особливості розвитку регіону країни (стор. 82-86).

Важливим набутком дисертації є методичний підхід до оцінювання взаємодії складових фінансової політики за допомогою регресійного аналізу взаємозв'язку між проміжними цілями монетарної, бюджетної, податкової, боргової та зовнішньоторговельної політик (стор. 137-143). Це дозволяє дисертанту розробити рекомендації щодо підвищення узгодженості формування та реалізації зазначених складових фінансової політики.

У дисертаційній роботі удосконалено науково-методичні підходи щодо виокремлення факторів, що впливають на зовнішньоторговельний оборот регіону, за рівнем їх прояву, і притаманні підприємствам, регіону, країні та світу, які забезпечують формування і реалізацію фінансової політики (стор. 112-118).

Практичний інтерес складає обґрунтований науково-методичний підхід щодо вибору стратегії фінансової політики на рівні регіону країни, виходячи із прогнозних значень зовнішньоторговельного обороту регіону та їх диференціації за різними сценаріями (стор. 172-187). Такий підхід дозволяє врахувати зміцнення фінансового потенціалу регіонів країни у процесі розроблення і реалізації фінансової політики.

ТЕОРЕТИЧНЕ І ПРАКТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Теоретичне значення дисертаційної роботи О. І. Савицької полягає в удосконаленні науково-методичних підходів та розробці практичних рекомендацій щодо розвитку фінансової політики з урахуванням особливостей формування зовнішньоторговельного обороту регіонів країни.

Розроблені пропозиції стосовно оцінки впливу соціально-економічних показників на розвиток зовнішньоторговельного обороту регіонів країни застосовуються у практичній діяльності Департаменту економічного розвитку та торгівлі Сумської обласної державної адміністрації (довідка від 07.06.2016 № 02-01/710); щодо вибору стратегії фінансової політики на основі прогнозування зовнішньоторговельного обороту регіону –

Департаменту фінансів Сумської обласної державної адміністрації (довідка від 01.06.2016 № 05.1-16); щодо визначення рівня фінансового потенціалу регіону, виходячи із розрахунку інтегрального показника, – Державної казначейської служби України в Сумській області (довідка від 20.07.2016 № 01-35/7-4043).

Результати наукового дослідження використовуються у навчальному процесі Навчально-наукового інституту бізнес-технологій «УАБС» Сумського державного університету при викладанні дисциплін «Фінанси», «Місцеві фінанси» та «Бюджетний менеджмент» (акт від 15.05.2016).

ПОВНОТА ВИКЛАДЕННЯ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДИСЕРТАЦІЇ В ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЯХ

Основні наукові положення, висновки і результати дослідження опубліковано в 25 наукових працях загальним обсягом 8,38 друк. арк., з яких особисто автору належить 5,28 друк. арк., у тому числі розділ в 1 колективній монографії, 11 статей у фахових наукових виданнях України (з яких 6 – у виданнях, що включені до міжнародних наукометричних баз), 11 публікацій у збірниках тез доповідей наукових конференцій.

В опублікованих наукових працях розкривається сутність і зміст положень, задекларованих автором як таких, що містять елементи наукової новизни.

ВІДПОВІДНІСТЬ ДИСЕРТАЦІЇ ВСТАНОВЛЕНИМ ВИМОГАМ

Дисертація написана державною мовою і складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Дисертація має загальний обсяг 258 стор., з них основна частина – 191 стор. Структурна побудова дисертації відповідає кваліфікаційним ознакам, стиль викладу і подача матеріалу є логічними, послідовними і взаємопов'язаними.

Матеріали, подані в додатках, загалом сприяють повноті сприймання основного тексту. Список використаних літературних джерел, а також посилання на них у тексті дисертації, зроблено з дотриманням вимог.

ЗАУВАЖЕННЯ ТА ДИСКУСІЙНІ ПОЛОЖЕННЯ

Як і кожне оригінальне самостійне дослідження, дисертація не позбавлена певних дискусійних моментів:

1. У авторському визначенні фінансової політики – як комплексної системи заходів, щодо виконання органами державної влади своїх обов'язків та функцій, яка зосереджена на ефективному формуванні, розподілі та використанні фінансових ресурсів з метою досягнення поставлених цілей, – чітко не визначено мету, а лише відзначено, що вона зорієнтована на поставлені цілі (стор. 68). У той же час при визначенні складових формування та реалізації фінансової політики, в рамках чого поряд із об'єктом, суб'єктами, принципами й напрямками конкретизовано також і мету: дисертант наголошує, що метою фінансової політики є оптимальний розподіл ВВП між галузями національної економіки, соціальними групами населення, територіями (стор. 26). Таким чином, потребує уточнення позиція дисертанта з питання визначення мети фінансової політики та критеріїв оптимальності розподілу ВВП.

2. При обґрунтуванні організаційної підсистеми фінансового механізму зовнішньоторговельного обороту держави в інформаційному забезпеченні дисертант виділяє лише забезпечення діяльності ланок органів влади, у той час коли коло суб'єктів включає фізичних осіб, юридичних осіб, їх об'єднання, структурні одиниці іноземних суб'єктів господарської діяльності, спільні підприємства та інших суб'єктів (стор. 55). Відтак, підхід до формування інформаційного забезпечення є дещо звуженим, що потребує пояснення. На цій же схемі визначено, що метою функціонування механізму зовнішньоторговельного обороту є його стабілізація та ефективність на рівні держави та регіонів (стор. 55). Визначаючи роль зовнішньоторговельного обороту регіону при формуванні фінансової політики держави на різних етапах її розробки та реалізації, автор зауважує, що максимізація зовнішньоторговельного обороту має бути стратегічною метою фінансової політики (стор. 65). Відтак, додаткового обговорення потребує, яким чином

максимізація, стабілізація та ефективність зовнішньоторговельного обороту співвідносяться між собою та з метою фінансової політики.

3. У першому розділі роботи дисертантом ґрунтовно досліджено фінансові методи, фінансові інструменти та фінансові важелі при обґрунтуванні функціональної підсистеми фінансового механізму зовнішньоторговельного обороту держави. Окрім того, у роботі вони були структуровані за рівнями: підприємства, регіону, держави (стор. 59-64). При цьому напрацьовані теоретичні положення не знайшли свого логічного продовження в подальшому проведенні дослідження, а лише частково враховані у третьому розділі. Робота би значно виграла, якщо б автор визначив, які методи, інструменти і важелі та якого рівня слід задіяти у першу чергу та у середньо- і довгостроковій перспективі для покращення зовнішньоторговельного обороту регіонів та їхнього фінансового зміцнення у процесі розробки та реалізації фінансової політики.

4. У рамках розробленого дисертантом методичного підходу розрахунку інтегрального індексу рівня фінансового потенціалу регіонів країни для його обчислення використано показники, що фактично його формують, – ВРП, зведений бюджет області, обсяги реалізованої промислової та сільськогосподарської продукції, індекс споживчих цін, капітальні інвестиції, зовнішньоторговельний оборот, основні показники розвитку підприємств, доходи та витрати населення, показник зовнішньоторговельного обороту, про що зазначено на рис. 2.8 на стор. 85. На наш погляд, до розрахунку інтегрального показника доречно було би включити показники, які відображають фактори, що можуть підвищувати і знижувати фінансовий потенціал регіону, – наприклад, кількість підприємств в цілому та підприємств з іноземними інвестиціями, обсяг власних надходжень бюджету, обсяг споживчого ринку регіону.

5. У третьому розділі, при обґрунтуванні і апробації науково-методичного підходу до реалізації фінансової політики на основі моделювання зовнішньоторговельного обороту регіону автор враховує

специфіку експорту товарів, експорту послуг, імпорту товарів та імпорту послуг (стор. 147-172). При цьому не зрозуміло є позиція автора, яких заходів та у якій часовій перспективі слід вжити регіональному та державному керівництву щодо зміни обсягу складових зовнішньоторговельного обороту – експорту товарів, експорту послуг, імпорту товарів та імпорту послуг – з урахуванням отриманих оцінок впливу факторів на них, щоб оптимізувати загальну величину зовнішньоторговельного обороту на рівні регіону. На основі отриманих у роботі VAR-моделей дисертантом було складено прогноз складових зовнішньоторговельного обороту Сумського регіону, який базується на оптимістичному, реалістичному та песимістичному сценаріях їх зміни (стор. 172-189). Проте доцільно було б визначити вірогідність кожного зі сценаріїв та визначити, якою повинна бути реакція органів влади в частині методів, інструментів та важелів фінансової політики у випадку реалізації того чи іншого сценарію.

6. У процесі розробки методичного підходу до визначення взаємодії складових фінансової політики України автором здійснено оцінку регуляторного впливу інструментів складових фінансової політики на індикатори фінансової стабільності (стор. 139), у тому числі сальдо експортно-імпортних операцій. До того ж автором розроблено рекомендації щодо удосконалення неузгоджених складових фінансової політики (стор. 137-147). Проте регіональний акцент роботи зобов'язує автора до пояснення, яким чином запропоновані зміни спроможні змінити зовнішньоторговельний оборот в цілому, його складові та сальдо експортно-імпортних операцій з урахуванням того, що регіони різняться за рівнем фінансового потенціалу (стор. 82-86). На наш погляд, це значною мірою збагатило би наукове дослідження.

Висловлені зауваження та побажання не є принциповими для загальної позитивної оцінки дисертації, основні положення і висновки якої були

оприлюднені на науково-практичних конференціях міжнародного і національного рівнів.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК

Дисертаційна робота Савицької Оксани Іванівни є самостійною, завершеною, цілісною науковою працею. Рецензована дисертація якісно збагачує наукові погляди на фінансову політику та роль зовнішньоторговельного обороту в її розробці та реалізації. Наукові положення, висновки і рекомендації, що винесено на захист, одержані автором самостійно і є суттєвим внеском у розвиток економічної науки і теорії фінансів. У дисертації вирішено важливе наукове завдання, що полягає у поглибленні теоретичних та науково-методичних засад розвитку фінансової політики з урахуванням особливостей формування зовнішньоторговельного обороту регіонів країни.

Основні положення дисертації, що є складовими наукової новизни, отримані дослідником уперше, відзначаються авторським підходом до постановки і вирішення проблем. Тему дисертаційної роботи належним чином розкрито, поставлену мету досягнуто. За своїм змістом дисертація відповідає профілю спеціалізованої вченої ради Д 55.051.06 Сумського державного університету і паспорту спеціальності 08.00.08 – Гроші, фінанси і кредит.

Автореферат повною мірою віддзеркалює структуру, основні положення й висновки дисертації та не містить інформації, яка відсутня в дисертаційній роботі.

Вищезазначене дає підстави стверджувати, що дисертаційна робота Савицької Оксани Іванівни на тему «Розвиток фінансової політики з урахуванням особливостей формування зовнішньоторговельного обороту регіонів країни» за змістом, оформленням, важливістю та глибиною вирішення наукових проблем відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України до дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата наук, зокрема пп. 9, 11, 12, 13 і 14 «Порядку присудження наукових ступенів і

присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 р., а її автор – Савицька Оксана Іванівна – заслуговує присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Офіційний опонент:

Головний економіст відділу кон'юнктурних опитувань
управління статистичної інформації
Департаменту статистики та звітності
Національного банку України

Д. О. Оголь

Сіднес Ольга
с-т. спеціаліст
Департаменту статистики та звітності

В.Т. Карпенко